

Kattava tietopaketti kansainvälisestä matkailusta

VUORISTO, KAI-VEIKKO (2003). *Matkailun maailma. Kansainvälisen matkailun maantiede*. 478 s. WSOY, Helsinki.

Helsingin kauppakorkeakoulun emeritusprofessori Kai-Veikko Vuoriston teos on ensimmäinen suomalainen tieteelliseen analyysiin perustuva kokonaisuus kansainvälisestä matkailusta alueellisenä järjestelmänä. *Matkailun maailma* on jatkoa kirjoittajan aiemmille teoksille matkailumaantieteen perusteista ja Suomen matkailumaantieteestä (Vuoristo 1998; Vuoristo & Vesterinen 2001). Tässä teoksessa Vuoristo analysoi ensin teoreettisesti kansainvälisen matkailun edellytyksiä, ilmenemismuotoja ja alueellisia rakenteita ja sitten matkailun suuralueita ja yksittäisiä matkailumaita.

Kirjan neljästä osasta kolme ensimmäistä pohjustaa neljännen osan alueellista tarkastelua. Johdannossa Vuoristo esittelee teoksen maantieteellisenä viitekehystenä käyttämänsä mallin kansainvälisestä matkailusta alueellisenä järjestelmänä, jonka peruselementtejä ovat matkailijoiden lähtö- ja kohdealueet sekä niitä matkailureitein yhdistävä välialue. Lähtöalueen fyysinen ja yhteiskunnallinen ympäristö vaikuttavat alueella syntyvään kysyntään ja työntövoimaan, kun taas kohdealueella ne ohjaavat tarjonnan ja vetovoiman kehitystä. Kohde- eli staattisessa matkailussa välialueen tehtävä on yhdistää lähtö- ja kohdealueet toisiinsa mahdollisimman edullisesti liikenneverkkojen ja -reittien avulla. Kierto- eli dynaamisessa matkailussa välialueetkin ovat vetovoimaisia kohteita.

Teoksen toisessa osassa Vuoristo käsittelee kansainvälisen matkailun maantieteellisiä edellytyksiä lähtö- ja kohdealueiden analyysin perusteella sekä hahmottelee erilaisia matkailijatyyppejä ja -segmenttejä. Ihmisten valmius matkustaa ulkomaille syntyy työntövoimakeijoiden, elintason ja poliittisten olojen yhteisvaikutuksesta. Tärkeimpiä potentiaalisia – ja tilastojen perusteella to-

dellisia – lähtöalueita ovat siten johtavat markkinatalousmaat. Kohdealueiden vetovoima ja vastaanottovalmius muodostuvat maantieteellisen sijainnin sekä fyysisen, kulttuurisen, taloudellisen ja poliittisen ympäristön yhteisvaikutuksesta. Potentiaaliset matkailualueet sijaitsevat edullisessa luonnonmaantieteellisessä vyöhykkeessä tai vetovoimaisen kulttuurin alueella, niiden palvelutaso ja yhdyskuntarakenne ovat melko kehittyneitä, sisä- ja ulkopoliittiset olot vakaita ja tärkeimpien matkailijoiden lähtöalueet sijaitsevat kohtuullisen lähellä. Työ- ja kongressimatkailun kehittyminen edellyttää monipuolista, kehittyntä ja kansainvälistä talouselämää.

Matkailun todellisuutta ohjaa se, miten kysynnän ja tarjonnan aluerakenteet kohtaavat. Teoksen kolmannessa osassa Vuoristo tarkastelee kansainvälisen matkailun aluerakennetta toteutuneen matkailun perusteella, ensin yleisesti ja sitten matkailumaiden sisällä. Lopuksi hän arvioi matkailun yleisiä trendejä. Hetkellisistä pysähdyksistä (vuonna 2001) huolimatta kansainvälisen matkailun kokonaiskasvussa ei näy taittumista. Matkailijavirrat ja matkustustulot jakautuvat kuitenkin hyvin epätasaisesti. Vuoristo luokittelee tärkeimmiksi (*primaarisiksi*) matkailualueiksi Euroopan, Pohjois-Amerikan ja Kaukoidän (Australia ja Uusi-Seelanti mukaan luettuina), jotka olivat myös tarjontapotentiaalin analyysin perusteella vahvimpia kohdealueita. Kaukoita on noussut tähän joukkoon viimeaikaisen kehityksensä ansiosta, sillä aiemmassa Vuoriston (1998) aluejaossa se sisältyi hänen *sekundaarisiin* matkailualueisiinsa. Nyt Vuoristo luokittelee sekundaarisiksi suuralueiksi Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän, Etu-Intian, Oseanian, Väli-Amerikan, Etelä-Amerikan eteläosan, Itä- ja Etelä-Afrikan. Aiempaan aluejakoon verrattuna näiden alueiden määrä on kasvanut kolmesta seitsemään.

Kirjan kolme ensimmäistä osaa (noin 200 sivua) toistavat pääpiirteissään Vuoriston (1998) *Matkailun muodot* -teoksen aiheita, joskin tarkastelua on päivitetty. *Matkai-*

lun maailman neljännen ja laajimman osan muodostaa matkailun suuralueiden ja matkailumaiden tarkastelu, joka perustuu edellisissä osissa esiteltyihin käsitteisiin ja teorioihin. Tässä tärkeitä ovat matkailun edellytysten arviointi ja toteutuneen matkailun tarkastelu maittäin. Vuoristo käy läpi kaikki primaariset ja sekundaariset matkailualueet, mutta tarkastelee perusteellisemmin edellisiä, erityisesti matkailun johtavaa maanosaa Eurooppaa. Matkailualueiden kuvaus on mukaansatempaavaa luettavaa, sillä tekstiä höystävät esimerkiksi yksittäisten matkailukohteiden esittelyt. Lisäksi tekstiä havainnollistavat värilliset kartat, valokuvat, taulukot ja diagrammit. Teoksen perusteella vetovoimaisia luonto- ja kulttuurikohteita sijaitsee ympäri maailmaa, mutta monien alueiden potentiaali on vielä käyttämättä tai vajakäytössä. Tähän vaikuttavat sekä taloudelliset ja poliittiset tekijät että luonnonmaantieteelliset esteet ja riskit (kuten taudit). Toisaalta kaikki alueet eivät sovellu kovin laajamittaisen matkailun kohteiksi: esimerkiksi Oseanian pienten saarien luonto ei kestäisi massaturismia.

Lopuksi Vuoristo esittelee muutamia suurten matkailualueiden ulkopuolella sijaitsevia erillisalueita ja -kohteita, joihin suuntautuu kohtalaisesti kansainvälistä matkailua (esimerkiksi Amazonia, Galapagossaaret ja arktiset saaristot). Näiden alueiden potentiaaliset asiakkaat ovat pääasiassa itsenäisiä ja seikkailuhenkisiä matkailijoita – Plogin (1974) luokittelun allosentrikoita – jotka etsivät uusia kohteita ja kokemuksia suosittujen matkailualueiden ulkopuolelta.

Tapaustutkimusesimerkkejä on neljätoista. Niissä kerrotaan ajankohtaisista ja kiinnostavista matkailun muodoista, niihin liittyvistä ilmiöistä (esimerkiksi virtuaali- ja ekomatkailusta) tai syvennyttään jonkin matkailukohteen, -reitit tai -alueen (esimerkiksi Balin ja Chilen) matkailuun. Esimerkit täydentävät ja syventävät muuta tekstiä onnistuneesti.

Joidenkin sekundaaristen matkailualueiden (kuten Oseanian) tarkastelu jää pintapuoliseksi, mutta kokonaisuudessaan teos on perusteellinen tietopaketti kansainvälisen matkailun alueellisista rakenteista ja maailman matkailualueista. Analyysin perustana toimii kirjoittajan ilmeisen laaja kokemus maailman matkakohteista. Käsiteltävien aiheiden yhteys Suomeen lisää tekstin kiinnostavuutta. Laajuudestaan ja alueanalyysissä käytetystä yhdenmukaisesta formaatistaan huolimatta kirja ei ole puuduttavaa luettavaa. Tekstiä on paikoitellen väritetty pienillä kärjistyksillä, joiden kirjoittaja toivoo herättävän keskustelua. Pientä epätarkkuutta esiintyy lähteiden merkitsemisessä, sillä kaikkia lähdeviittauksia ei löydy lähdeluettelosta. Suurempi kömmähdys on se, että sivut 33–64 sijaitsevat sivujen 96 ja 97 välissä.

Matkailun maailma on tarkoitettu ensisijaisesti oppikirjaksi, ja se soveltuukin erinomaisesti matkailun opetuskäyttöön eri koulutusasteille. Soveltavat harjoitustehtävät lukujen yhteydessä palvelevat nimenomaan opetuskäyttöä. Tutkijoille ja muille matkailun ammattilaisille teos on kattava tietokirja. Yleistajuisuutensa, runsaan kuvituksensa sekä kiinnostavien kohdekuvaustensa ansiosta se soveltuu myös tiedonjanoisen matkailijan luettavaksi.

KIRJALLISUUS

- Plog, S. (1974). Why destination areas rise and fall in popularity? *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly* 14: 4, 55–58.
- Vuoristo, K.-V. (1998). *Matkailun muodot*. 251 s. WSOY, Porvoo.
- Vuoristo, K.-V. & N. Vesterinen (2001). *Lumen ja suven maa. Suomen matkailumaantiede*. 345 s. WSOY, Helsinki.

RIIKKA SORSA
Maantieteen laitos,
Joensuun yliopisto